

Komunitní plánování v Jihočeském kraji

Community planning in the Region of South Bohemia

Jiří Dušek – Ladislav Skořepa

Anotace: *Příspěvek se zabývá vytvářením komunitních plánů v Jihočeském kraji. V současné době se stále více pozornosti soustřeďuje na regionální rozvoj a regionální rozvojové plány, a tak příspěvek analyzuje problematiku spojenou s realizací těchto plánů.*

Klíčová slova: *Česká republika, komunitní plánování, Jihočeský kraj*

Summary: *The contribution deals with the creation process of community plans in the Region of South Bohemia. There is more and more attention focused at the present on regional development and regional development plans and that is way the article analyzes the most important problems that are connected with implementation of these plans.*

Key words: *Czech Republic, community planning, Region of South Bohemia*

1. Úvod

Činnost územních samospráv je provázena řadou rozhodovacích procesů. Velký prostor pro stanovování vlastních cílů a vytváření veřejné politiky se obcím otvírá zejména ve sféře samostatné působnosti. Způsob, jakým k tomu přistoupí, výrazně podmiňuje úspěšnost celého rozhodovacího procesu, a následně celkové fungování obcí, jakož i spokojenost občanů.

Strategických rozvojových dokumentů na úrovni krajů, euroregionů, mikroregionů i jednotlivých obcí bylo v minulých letech vypracováno značné množství. Otázkou je, zda většina z nich plní svoji roli. Impulsem k jejich vzniku byla mnohdy pouze potřeba vykázat existenci takového dokumentu při žádosti o čerpání dotací ze státního rozpočtu či strukturálních fondů EU. Rozvojové dokumenty jsou proto v mnoha případech vypracovávány pouze formálně a nemohou plnit svoji funkci. [1, 6].

Dalším problémem je i zapojení jednotlivých dotčených zájmových skupin do rozhodovacího procesu. V okamžiku, kdy jsou opominuty například některé skupiny občanů, plány opět neplní svou funkci a mnohdy opomíjí i své původní poslání, čímž podstatně zvyšují náklady na budoucí průběžné aktualizace plánů [6, 7].

2. Literární rešerše

Komunita je pojem pocházející z latinského communis. Znamená závazný k stejným povinnostem, společný, pospolitý, obecný. Communitas znamená společenství, společnost, smysl pro pospolitost, smysl pro (lidské) společenství nebo také vlídnost, laskavost, laskavá povaha a blahosklonnost. [2]

Pojem lidská komunita (starší název je pospolitost) chápeme v té nejobecnější rovině jako množinu lidských jedinců, kteří mají společný soubor definovaných rysů nebo jeden takový rys, pomocí kterého jsou tito jedinci odlišováni od ostatních. Může se jednat o rysy oborové, metodické, lokalizační, biologické, společenské, historické i ekonomické povahy. [3]

Komunita z hlediska ne tak obecného, ale komplexního pohledu je společenství lidí, kteří žijí v geograficky definované oblasti a mezi nimiž existují vzájemné sociální vazby (ve smyslu příbuzenství, přátelství a známosti v geografické oblasti a také ve smyslu účasti na aktivitách komunity a některých formách ekonomické směny) a kteří jsou citově vázáni k sobě navzájem a k místu, kde žijí. [4]

Z hlediska sociologického je komunita vymezena hranicemi (mohou být geografické, politické, ekonomické nebo sociální), postavena na pilířích jako sdílené společenské hodnoty, kulturní dědictví, společné zájmy, společné problémy a má určitou strukturu (formální a neformální organizace a sociální uskupení, skrze něj obyvatelé vykonávají určité funkce). [4]

Stručně a výstižně je definována komunita jako místo, kde člověk může získat emocionální podporu, ocenění a praktickou pomoc v každodenním životě. Pokud je pohled na komunitu zúžen na minimum, je komunita skupina lidí, kteří mají stejný cíl nebo zájem. V souvislosti s touto definicí se komunity rozlišují na komunity umělecké, vědecké, profesní či zájmové a terapeutické. [5]

V rámci tohoto příspěvku je komunita definována jako společenství osob, žijících na geograficky vymezeném území buď ORP nebo Jihočeského kraje, kteří mají určité spektrum potřeb nebo potencionálních potřeb vzhledem k sociálním službám.

Cílem komunitního plánování je otevřít prostor pro komunikaci občanů, zvýšit podíl rozhodování zastupitelů obce nebo kraje tak, aby výsledné rozhodnutí bylo odrazem potřeb a přání občanů a tudíž bylo občany kladně přijímáno. Dalším cílem této metody je vytvoření komunitního plánu sociálních služeb tak, aby odpovídal možnostem, potřebám a zdrojům v komunitě.

Principy komunitního plánování vycházejí z principů přímé demokracie, sociální politiky a těmi jsou participace, spravedlnost, solidarita. V rámci metody komunitního plánování jsou používány tyto postupy: SWOT analýza, dialog, vyjednávání, připomínková řízení, ankety, diskuse, besedy, konference – tiskové, internetové, přednášky, diskusní kluby a listy, mediální kampaň, dotazníková šetření [7].

Rozvojové plány sociálních služeb v Jihočeském kraji je třeba zpracovávat v součinnosti se všemi subjekty, kteří se na rozvoji sociálních služeb v dané části regionu podílejí. Tyto dokumenty jsou otevřeným pracovním dokumentem, který bude stále aktualizován, aby se kvalita sociálních služeb neustále zvyšovala nejen v průběhu tvorby, ale i po jeho vytvoření.

3. Materiál a metodika

Tento příspěvek vychází ze zkušeností při realizaci projektu Vysoké školy evropských a regionálních studií, který byl schválen v roce 2006 v rámci grantového schématu Společný regionální operační program v Opatření: 3.2 – GS na podporu sociální integrace v Jihočeském kraji – projekt „Střednědobého plánu rozvoje sociálních služeb Jihočeského kraje“. Tento článek se však zabývá jednotlivými plány rozvoje a jejich vznikem na úrovni obcí ORP.

4. Výsledky a diskuse

Obrázek 1 – Pokrytí území kraje KPSS 2006-2008 (zdroj: Jihočeský kraj)

Tabulka 5 – Výsledky voleb v roce 2002 (zdroj: ČSÚ)

Město	Politické strany v %				
	ODS	ČSSD	KDU-ČSL	KSČM	Ostatní
Blatná	16,8	13,9	7,5	10	51,9
České Budějovice	34,9	15	12	15,4	27,2
Český Krumlov	22,9	12,5	14	14,6	36
Dačice	21,2	7,7	23,8	15,4	31,8
Jindřichův Hradec	28,3	23,2	6,1	16,6	26
Kaplice	27,2	9,5	7,9	16,9	38,5
Milevsko	22,4	30,3	11,2	17,8	18,3
Písek	33,5	17,2	8,3	17,2	24,8
Prachatice	29,6	14,3	9,9	11,3	33
Soběslav	30,2	15,5	11,3	16,8	26,3
Strakonice	27,9	17,8	10,8	12,7	30,8
Tábor	22,6	15,5	3,7	15,5	42,8
Trhové Sviny	29	0,5	13,1	17,7	39,7
Třeboň	13,6	13,7	22,9	8,8	41,2
Týn nad Vltavou	16,1	12,2	10	22	49,8
Vimperk	16,8	10,3	7,6	17,3	48,1
Vodňany	23,7	8,4	17,9	10,1	40

V roce 2006 byly v Jihočeském kraji zpracovány pouze 2 KPSS pro celý region dané ORP (Milevsko a Vodňany). Zatímco v Milevsku ovládala radnici strana ČSSD, ve Vodňanech to byla ODS. Velmi rozdílné jsou i počty „ostatních“ politických stran v Milevsku a Vodňanech (18,3 % x 40 %), lze proto konstatovat, že zde není žádná závislost mezi politickou stranou ve

vedení radnice a vůlí a ochotě zpracovat KPSS pro celé území ORP. Obdobné výsledky zjistíme i u měst, které mají KPSS zpracovány pro sebe a nikoliv pro celý region. Na jedné straně zde máme v roce 2006 města ovládaná ODS (Český Krumlov a České Budějovice) a na druhé straně města jako Třeboň a Týn nad Vltavou, kde pozice ODS nebyla dominantní. Strakonice, Trhové Sviny a Vimperk jsou města, která nevyvinula žádnou či minimální aktivitu v oblasti KPSS – zde je na radnici vedoucí stranou ODS. Vzhledem k tomu, že jiné radnice ovládané ODS již komunitní plány mají zpracovány či je zpracovávají, potvrzuje se již uvedený závěr, že žádná politická strana nemá v ORP výraznější vliv na to, zda v některých oblastech jsou komunitní plány zpracovány či nikoliv.

Kromě nějakého „impulsu“, který vede zainteresované města a obce k vytváření KPSS, zde máme vždy i nějakého hlavního iniciátora a „garanta“ celého procesu, což bývá téměř vždy obec ORP III. stupně. Výjimkou je jen region Hlubocko-Lišovsko, patřící pod ORP České Budějovice. Zde se dostáváme k zajímavému paradoxu..., kdy o rozvoji území rozhoduje zastupitelstvo ORP, které však samozřejmě nereprezentuje obyvatelstvo celého regionu ale pouze daného města. Analogicky to platí i u rozlohy sledovaného území.

Tabulka 6 – Základní charakteristiky území ORP (zdroj:ČSÚ, vlastní výpočty)

Obec (III. typu)	Počet obyvatel	Rozloha v ha	Jednotek v RES	Počet obyvatel celkem	Koeficient počtu obyvatel (Celkem/ORP)	Rozloha celkem	Koeficient rozlohy (Celkem/ORP)
Blatná	6690	4360	1365	13572	2,03	27879	6,39
České Budějovice	94622	5556	25377	148266	1,57	92379	16,63
Český Krumlov	13942	2216	3636	40907	2,93	113032	51,01
Dačice	7947	6709	1508	20136	2,53	47188	7,03
Jindřichův Hradec	22666	7428	4968	47377	2,09	93323	12,56
Kaplice	7193	4087	1471	19237	2,67	48473	11,86
Milevsko	9271	4230	2078	19048	2,05	38509	9,1
Písek	29801	6324	6776	51090	1,71	74170	11,73
Prachatice	11789	3890	2793	33825	2,87	83967	21,59
Soběslav	7286	2000	1682	22002	3,02	32424	16,21
Strakonice	23347	3468	5214	44781	1,92	57406	16,55
Tábor	36013	6222	9448	80197	2,23	100209	16,11
Trhové Sviny	4728	5280	959	17575	3,72	45205	8,56
Třeboň	8839	9833	2034	25145	2,84	53866	5,48
Týn nad Vltavou	8309	4303	1815	13798	1,66	26242	6,1
Vimperk	7965	8002	1914	17703	2,22	53537	6,69
Vodňany	6657	3636	1612	11053	1,66	17923	4,93

Koeficient počtu obyvatel (Celkem/ORP) nám vyjadřuje poměr mezi celkovým počtem obyvatel území ORP a mezi počtem obyvatel obce ORP. Pokud je koeficient ≤ 2 , tak počet

obyvatel obce tvoří více než 50 % obyvatel celého území ORP, čili tato obec má na základě počtu obyvatel „mandát“ rozhodovat o rozvoji celého území. Tam kde je koeficient >2 , obec ORP III. stupně rozhoduje o větším počtu obyvatel než má, takže nereprezentuje dostatečné množství obyvatel. Stejný způsob výpočtu lze aplikovat i dle rozlohy území, zde však není u žádné obce III. stupně koeficient ≤ 2 , a tak obce III. stupně spravují vždy větší území, než zaujímají sami.

Ze získaných výsledků lze zjistit podstatné závislosti, které významně ovlivňují vznik a zpracování KPSS. Jednak to je to velmi nízký koeficient jak počtu obyvatel tak i území. Což znamená, že nejprve (nebo nejčastěji) začaly KPSS zpracovávat ty města, kde žije většina obyvatel daného území ORP, tzn. při svém rozhodování zastupují 50 a více % obyvatelstva. Toto tvrzení však nelze použít generelně – viz například Strakonice, Trhové Sviny a Prachatice. Musíme tedy dodat i omezující podmínky.... v našem případě je rozhodující navíc ještě vzdálenost od krajského města Českých Budějovic.

Shrneme-li tedy konkrétní zjištění, lze konstatovat, že čím nižší je koeficient poměru počtu obyvatel (a území) a pokud se nejedná o příhraniční region, který je velmi vzdálen od Českých Budějovic, tím zde byl komunitní plán vytvořen rychleji. Důvody, proč tomu tak je, se týkají hlavně lokalizace jednotlivých sociálních služeb v kraji. Za velmi pozitivní věc při zpracování KPSS je zainteresovanost tripartity (tím se rozumí občan, poskytovatel, zřizovatel). Velkou diskuzi lze vést o tom, kdo má právo kromě poskytovatelů a zřizovatelů do KPSS z občanů zasahovat... má to být: každý občan území či jen osoba, která sociální služby v daném území využívá či jakákoliv osoba, která služby využívá či v nejbližší době bude.

Zatímco při zpracování „regionálních ORP“ KPSS byla zvolena možnost a), tzn. že byla snaha obsáhnout co nejvíce názorů všech respondentů v daném území, při zpracování krajského KPSS (dále jen SPRSS) byla zvolena vzhledem k rozloze kraje, finančním nárokům a počtu obyvatel možnost b), tzn. že SPRSS bude zpracován na základě názorů osob, které sociální služby v daném území využívají.

5. Závěr

Podíváme-li se na stav komunitního plánování v Jihočeském kraji, zjistíme, že v roce 2006 byly tyto plány zpracované v Českých Budějovicích, v Českém Krumlově, v Třeboni a v Týně nad Vltavou. V tabulce výsledků voleb pak můžeme vidět, že v době vytváření tohoto plánu zvítězila v Českých Budějovicích a v Českém Krumlově ODS, naopak v Třeboni zvítězila KDU-ČSL a v Týně nad Vltavou KSČM. Zvolená politická strana tedy nemá vliv na toto plánování. V témže roce byly plány zpracovány také v Milevsku a ve Vodňanech, ale zde byly vytvořeny na celý region. V Milevsku zvítězila ČSSD, ve Vodňanech ODS. I na tomto případě můžeme vidět, že zvolená politická strana neměla na toto plánování vliv.

Na rozdíl od politických stran, které žádný vliv na rozvoj KPSS nemají, je zde situace (závislost velikosti území a počtu obyvatel) přesně opačná. Jak již bylo zmíněno, obce III. typu nejsou ze zákona povinny mít zpracovaný KPSS, ačkoliv na základě něho mohou získat ze státního rozpočtu či jiných finančních zdrojů nezanedbatelné finanční prostředky, které mohou regionu velmi prospět. Lze konstatovat (a odborníci toto potvrzují), že čím nižší je koeficient poměru počtu obyvatel (a území) a pokud se nejedná o příhraniční region, tím zde byl komunitní plán vytvořen rychleji.

Pokud by se podařilo lépe zefektivnit úroveň komunitního plánování na úrovni obcí III. a zapojit do tohoto procesu ve větší míře i občany, přispělo by to i rychlejší aktualizaci krajského plánu SPRSS a tím i k rychlejšímu a efektivnějšímu vynaložení milionů Kč finančních

prostředků daňových poplatníků, které by mohly být vynaloženy na financování dalších sociálních služeb v Jihočeském regionu.

O tom jak významné jsou komunitní plány a jejich přesnost svědčí částka téměř 700 miliónů korun, která bude v příštím roce potřeba na podporu rozvoje sociálních služeb v Jihočeském kraji. Aktualizace ekonomickoanalytické části střednědobého rozvoje sociálních služeb kraje pro rok 2009 vychází z údajů registru KÚ více než stovky poskytovatelů sociálních služeb na jihu Čech a z přehledů jejich požadavků v rámci dotačního řízení Ministerstva práce a sociálních věcí ČR pro tento rok a z údajů o finančních tocích pro jednotlivé druhy sociálních služeb v rámci dotační politiky kraje. Běžné výdaje na sociální služby jsou financovány ze státního rozpočtu, prostřednictvím dotace kraji, přičemž z 90 procent by měly směřovat do sociální péče a zbytek na prevenci a poradenství. Doplňkovým zdrojem peněz, zejména na sociální prevenci, by se již v příštím roce měla stát také dotace z Evropské unie.

Literatura

1. REKTOŘÍK, J. ŠELEŠOVSKÝ J.: Strategie rozvoje měst, obcí, regionů a jejich organizací. Brno, Masarykova univerzita, 1999.
2. PRAŽÁK, M. J., NOVOTNÝ, F., SEDLÁČEK, J.: Latinský-český slovník. 19. vyd. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1980. 1432 s.
3. ZIMA, M.: Komunita a komunikace. In Komunita a komunikace. Praha: Pastelka a SOFIS, 1999, s.149 – 190. ISBN 80-902439-9-1
4. MATOUŠEK, O.: Metody a řízení sociální práce. 1. vyd. Praha: Portál, 2003. 384 s. ISBN 80-7178-548-2
5. HARTL, P.: Komunita občanská a komunita terapeutická. 1. vyd. Praha: Slon, 1997. ISBN 80-85850-45-1
6. JEŽEK, J.: Kritické zhodnocení podmínek a praktických zkušeností s managementem v místním a regionálním rozvoji v České republice. In: Západočeské příspěvky k regionálnímu výzkumu 4. Plzeň: Středisko pro výzkum regionálního rozvoje Západočeské univerzity v Praze, s. 87-103. ISBN 80-7043-472-4.
7. PAULÍČKOVÁ, R.: Teoretické otázky regionálního a městského marketingu. Plzeň: Západočeská univerzita v Plzni, 2005. 124 s. ISBN 80-7043-365-5.

Kontakt:

Ing. Jiří Dušek
Vysoká škola evropských a regionálních studií
Žižkova 4/6
CZ – 370 01 České Budějovice
e-mail: dusek@vsers.cz

Ing. Ladislav Skořepa, Ph.D.
Vysoká škola evropských a regionálních studií
Žižkova 4/6
CZ – 370 01 České Budějovice
e-mail: skorepa@vsers.cz